

Zachodniopomorski Wojewódzki
Konservator Zabytków
w Szczecinie
ul. Wały Chrobrego 4, 70-502 Szczecin
tel. 91 433 70 66/82, 488 18 04

ZA ZGODNOŚĆ Z ORYGINAŁEM
M. Waszkiewicz
ks. Proboszcz Zbigniew Waszkiewicz
Parafia Rzymskokatolicka
p.w. św. Stanisława Kostki
w Sianowie
ul. Kościelna 1, 76-004 Sianów

ZR.K.5183.2.2023.DR

Koszalin, dn. 07 sierpnia 2023r.

Ks. Proboszcz Zbigniew Waszkiewicz
Parafia Rzymskokatolicka p.w. św. Stanisława Kostki
ul. Kościelna 1
76-004 Sianów

ZALECENIA KONSERWATORSKIE

*określające sposób korzystania z zabytku, jego zabezpieczenia
i wykonania prac konserwatorskich, a także zakres dopuszczalnych zmian,
które mogą być wprowadzone w tym zabytku*

dot.: zabytku ruchomego - **ORGANY z ok. 1870-1880r. firmy Christian Friedrich Voelkner z Duninowa wraz z prospektem i szafą organową** – z kościoła parafialnego p.w. św. Stanisława Kostki w **SIANOWIE** (gmina Sianów, powiat koszaliński, woj. zachodniopomorskie)

Zalecenia wydaje się na podstawie art. 27 Ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tj. Dz.U. z 2022r. poz. 840 z późn.zm.) na wniosek Ks. Zbigniewa Waszkiewicza, Proboszcza Parafii Rzymskokatolickiej p.w. św. Stanisława Kostki w Sianowie z dn. 25.07.2023r. (data wpływu 25.07.2023r.), w związku z zamiarem przeprowadzenia przez Parafię remontu instrumentu organowego wraz z jego obudową i prospektem, stanowiącego element wystroju kościoła parafialnego p.w. św. Stanisława Kostki w Sianowie.

Kościół p.w. św. Stanisława Kostki w Sianowie wpisany został do rejestru zabytków pod nr 76 decyzją z dn. 26.05.1955r. wraz z otoczeniem i wystrojem wnętrza.

Prospekt organowy objęty jest również wpisem do rejestru zabytków ruchomych decyzją nr 78/B z dn. 15.06.1971r. przepisaną do nowych ksiąg rejestru zabytków ruchomych województwa zachodniopomorskiego pod nr B-470 w dn. 14.01.2013r.

Ponadto w/w organy wraz z ich obudową, tj. szafą organową i prospektem ujęte są w wojewódzkiej ewidencji zabytków województwa zachodniopomorskiego. Karta ewidencyjna z 1994r. dla prospektu organowego oraz karta ewidencyjna z 1985r. dla instrumentu organowego zawierają szczegółowe opisy tego zabytku.

Jak wynika z dokumentacji archiwalnej od czasu swego powstania w/w obiekt poddawany był pracom remontowym w 2002r. w zakresie oczyszczenia, dezynsekcji, uzupełnienia ubytków spowodowanych żerowaniem drewnojadów, impregnacji wzmacniającej, wykonania brakujących bądź uszkodzonych 27 nowych piszczałek, dorobienia elementów istniejących oryginalnych piszczałek drewnianych, uzupełnienia 2 brakujących piszczałek prospektowych, wymiany klawiszy i sprężyn klawiatury pedałowej oraz wykonania nowego oskórowania miecha i rękawa do wentylatora, a także w zakresie regulacji traktury klawiaturowej i rejestrowej, intonacji i strojenia, co przywróciło mu funkcje użytkowe. Od czasu przeprowadzenia tych zabiegów minęło już ponad 20 lat, przy czym przeprowadzone wówczas zabiegi nie obejmowały całego programu, koniecznego dla dobrostanu instrumentu i jego walorów brzmieniowych. Były to zabiegi wykonane w ograniczonym, minimalnym zakresie, zapewniającego jego funkcjonowanie.

Nie przeprowadzano wówczas kompleksowego remontu instrumentu ani jego obudowy, wobec czego remont taki na chwilę obecną jest wskazany w celu przywrócenia mu dawnej świetności, przede wszystkim walorów artystycznych, brzmieniowych, ale również pełni funkcji użytkowych liturgicznych i koncertowych. W tym celu wskazane jest przeprowadzenie pełnego zakresu konserwacji zabytku, obejmującej prace konserwatorskie (konserwacja zachowawcza) i prace restauratorskie (konserwacja pełna wraz z rekonstrukcjami), zgodnie z programem prac przedstawionym przez wnioskodawcę wraz z wnioskiem o wydanie zaleceń do tego remontu. Ze względów technologicznych **część prac należy przeprowadzać w pracowni, po zdemontowaniu i przewiezieniu zabezpieczonych elementów instrumentu, część zaś na miejscu w kościele, przy elementach nie demontowanych.**

Zalecenia konserwatorskie wydane przez ZWKZ w dn. 10.07.2009r. dla elementów wyposażenia kościoła p.w. św. Stanisława Kostki w Sianowie obejmowały m.in. prospekt organowy, nie obejmowały jednakże instrumentu organowego, stąd koniecznym stało się wydanie nowych szczegółowych zaleceń dla tego obiektu, przy uwzględnieniu zaleceń ogólnych:

- stabilność warunków klimatycznych ma niebagatelny wpływ również na utrzymanie stroju instrumentu, wobec tego należy dążyć do utrzymywania stabilnych dobowych i rocznych warunków we wnętrzu kościoła – najkorzystniej dla zabytków ruchomych 65% wilgotności i 16°C;
- wskazane jest, by właściciel zabytków regularnie, przynajmniej raz w roku na wiosnę, sprawdzał stan zabytków ruchomych, zwracając uwagę na wszelkie sygnały jego pogarszania się np. w zakresie żerowania drewnojadów;
- bieżącego oczyszczania z kurzu należy dokonywać jedynie w miarę potrzeby, we własnym zakresie, na sucho, bez użycia środków chemicznych i nie doprowadzając do zarysowania powierzchni, tj. np. nie ściereczkami, a szczotkami o miękkim włosiu do delikatnego usuwania kurzu;
- wszelkie inne zabiegi należy powierzać uprawnionym konserwatorom;
- nie należy dopuszczać do samodzielnego „odnawiania”, albowiem zabiegi takie nie ratują, a pogarszają stan zabytków ruchomych oraz podrażają ewentualne koszty ich przyszłej konserwacji.

Wobec powyższego Zachodniopomorski Wojewódzki Konserwator Zabytków zaleca wykonanie, a tym samym opiniuje pozytywnie zaproponowany we wniosku zakres prac dot. organów wraz z obudową i prospektem organowym w kościele parafialnym p.w. św. Stanisława Kostki w Sianowie, tj. wykonanie:

1. renowacji zespołu brzmienia (piszczątek), w tym:

- oczyszczenie, naprawa i konserwacja oryginalnych piszczałek drewnianych
- szpachlowanie otworów po owadach w piszczałkach drewnianych
- nowe uszczelnienie skórą stroików w drewnianych piszczałkach krytych
- naprawa stroików w drewnianych piszczałkach otwartych
- naprawa uszkodzonych nóg piszczałek drewnianych
- zrekonstruowanie wg wzoru Voelknera nakładek dolnych labii piszczałek drewnianych
- oczyszczenie i umycie oryginalnych piszczałek metalowych firmy Voelkner
- naprawa korpusów, nóg i stroików piszczałek metalowych
- uszczelnienie skórą stroików w metalowych piszczałkach krytych
- malowanie piszczałek z blachy cynkowej
- naprawa i malowanie metalowych i drewnianych piszczałek prospektowych
- wstępna intonacja warsztatowa piszczałek po renowacji

2. prac konserwatorskich i rekonstrukcyjnych wiatrownic, w tym:

- zdemontowanie i transport do pracowni wszystkich elementów organów
- przeprowadzenie analizy elementów wyposażenia pod względem ich oryginalności, stanu zachowania i sprawności technicznej
- konserwacja wszystkich drewnianych elementów wiatrownic
- oczyszczenie, naprawa, impregnacja i uszczelnienie kanceli powietrznych w uprzednio zdemontowanych wiatrownicach manuałowych i pedałowej
- naprawa i grafitowanie zasuw rejestrowych 12 sztuk
- nowe oskórowanie pod zasuwami rejestrowymi
- nowe oskórowanie wentyli (klap) tonowych ok 162 sztuk
- naprawa uszczelnień dla cięgieł klap tonowych
- naprawa sprężyn i cięgieł z drutu wszystkich klap tonowych
- naprawa i uszczelnienie pokryw komór powietrznych
- naprawa i impregnacja kłoców i ławeczek piszczałkowych
- ustawienie piszczałek po rekonstrukcji w ławeczkach i na kłocach piszczałkowych wiatrownic
- naprawa i wzmocnienie drewnianych konstrukcji piszczałkowych

3. prac konserwatorskich i renowacyjnych systemu powietrznego, w tym:

- oczyszczenie i konserwacja 3 miechów systemu skrzyniowego oraz kanałów drewnianych
- nowe oskórowanie fałd, naprawa uszkodzeń i wyklejenie papierem płycin wewnątrz 3 miechów skrzyniowych
- naprawa i uszczelnienie skórą drewnianych kanałów powietrznych
- wykonanie regulatorów powietrza i podłączenie do miechów
- naprawa nożnego urządzenia kalkującego powietrze
- naprawa metalowych kondukt powietrznych
- wykonanie obudowy dla wentylatora elektrycznego
- kupno nowego o właściwej wydajności powietrza wentylatora cichobieżnego (Konyves-Węgry)
- podłączenie wentylatora z miechami i regulatorami drewnianym kanałem powietrznym
- ustalenie oryginalnego ciśnienia powietrza na 3 miechach skrzyniowych

4. renowacji stołu gry (kontuaru), w tym:

- oczyszczenie, naprawa i konserwacja 2 klawiatur manuałowych
- oczyszczenie, naprawa i polerowanie okładzin klawiszy (białe)
- nowe filcowanie otworów w klawiszach klawiatur
- naprawa i lakierowanie baczek klawiatury
- naprawa i rekonstrukcja uszkodzonych elementów w stole gry wraz z kolorystyką wnętrza
- naprawa i rekonstrukcja włączników rejestrowych i pomocniczych oraz porcelanowych tabliczek z nazwami głosów
- naprawa klawiszy i sprężyn oraz nowe filcowanie klawiatury pedałowej i lakierowanie
- zrekonstruowanie ławki organowej

5. naprawy mechanicznej traktury gry i registratury, w tym:

- naprawa elementów mechanicznej traktury gry (abstrakty, kątowniki, cięgła)
- naprawa elementów mechanicznej traktury rejestrowej (wahacze, drążki)
- naprawa mechanicznych elementów Manual i Pedal coppel
- regulacja traktury gry i registratury
-

6. powierzchniowego oczyszczenia prospektu organowego z szafą organową, w tym:

- delikatne oczyszczenie z kurzu od zewnątrz szafy organowej wraz z prospektem
- oczyszczenie drewnianej szafy organowej od wewnątrz instrumentu
- naprawa (klejenie) uszkodzeń drewna szafy organowej
- impregnacja od wewnątrz szafy organowej wraz z prospektem przeciwko drewnojadom środkiem owadobójczym (Altax Hylotox Q)
- naprawa zamków i dopasowanie kluczyków oraz naprawa zawiasów otwieranych płycin szafy organowej i drzwiczek kontuaru

8. intonacji i strojenia piszczałek, w tym:

- intonacja poszczególnych rejestrów organowych na ustalonym ciśnieniu powietrza po montażu piszczałek na wiatrownicach
- strojenie końcowe piszczałek wg stroju firmy Voelkner

9. bezpiecznej instalacji elektrycznej zasilającej wentylator organowy oraz oświetlenia pulpitu, klawiatury pedałowej i wnętrza instrumentu.

Zaplanowana konserwacja organów w kościele parafialnym p.w. św. Stanisława Kostki w Sianowie na tym etapie nie przewiduje konieczności wykonywania zabiegów przy warstwach malarskich prospektu, a jedynie delikatne powierzchniowe oczyszczenie (omiecienie z kurzu) i wprowadzenie od wewnątrz środka dezynfekującego tak do prospektu jak i do całej szafy organowej, albowiem moment kompleksowego remontu instrumentu jest najważniejszym i jedynym, który umożliwia przeprowadzenie tych zabiegów po zdemontowaniu z wnętrza szafy elementów wyposażenia instrumentu – ewentualne prace konserwatorskie przy warstwach malarskich prospektu wymagałyby przedstawienia odrębnego programu prac oraz uzyskania pozwolenia na ich prowadzenie.

W/w prace konserwatorskie przy organach może prowadzić wyłącznie wykonawca posiadający doświadczenie w pracach przy zabytkowych instrumentach organowych – doświadczony organmistrz.

Wykonawca zobowiązany jest do opracowania powykonawczej dokumentacji konserwatorskiej (opisowo-fotograficznej) i przekazania jej egzemplarza ZWKZ zgodnie z obowiązującymi standardami.

Z up. ZACHODNIOPOMORSKIEGO
WOJEWÓDZKIEGO KONSERWATORA ZABYTKÓW
Kierownik Delegatury w Koszalinie

mgr Dorota Raczkowska

Otrzymują:

- 1/ adresat
- 2/ a/a

Do wiadomości:

- 1/ ks. Henryk Romanik Diecezjalny Konserwator Zabytków
Kuria Biskupia Koszalińsko-Kołobrzaska, ul. Ks. Kard. St. Wyszyńskiego 25, 75-950 Koszalin